

Bojana Plemić

48. OKTOBARSKI SALON u Beogradu: MIKRONARATIVI Iskušanja malih realnosti (Mikrozajednice Urbana raskršća) Njujork, Pariz, Seul

Oktobarskom salonu, jednoj od najreprezentativnijih kulturnih manifestacija grada Beograda u poslednjih nekoliko godina dosta se govorilo i pisalo. Njegovo novo lice, traženja odgovarajuće koncepcije i rešenja, pokrenula su različite polemike u stručnoj javnosti, od odobravanja pa sve do najoštrijih kritika. Svakako da se radi o smotri koja zaslužuje punu pažnju i budno praćenje njenog razvoja upravo zahvaljujući dugoj tradiciji i značaju koji joj je podaren još pri likom osnivanja prvog Salona 1960. godine. U susret dolazećoj proslavi jubileja pola veka postojanja ove godišnje izložbe ona nužno nameće i neka suštinska pitanja o savremenoj umetnosti kod nas, ali i u svetu, kao i o preklapanju ovih tokova. Kada je 1960. godine osnovan prvi Oktobarski salon bio je

zamišljen kao izložba najboljih ostvarenja iz oblasti likovnih umetnosti, da bi sedam godina kasnije bio proširen i na primenjene umetnosti. Salon je sve do 2004. godine bio usmeren isključivo na lokalne prostore, odnosno umetnike, osmišljen kao autorsko delo selektora i kustosa, stručnjaka iz ovih oblasti. U tom smislu on je dragocen materijal za proučavanje moderne srpske umetnosti iz druge polovine XX veka. Međutim, kada je u poslednjih nekoliko godina odlučeno da Salon dobije internacionalni karakter, u želji da se uspostavi odgovarajuća veza sa međunarodnom umetničkom scenom, ovakav potez upravo je i bio predmet već pomenutih polemika.

Nova koncepcija Salona dovodi u Beograd istaknuta kustosa imena Evrope, počev od Ande Rotenberg (Poljska, 2004.), Darke Radosavljević (Srbija, 2005.), Renea Bloka (Nemačka, 2006.) i konačno Loranda Heđija ove godine.

Kroz osvrt na Oktobarski salon neophodno je nešto više napomenuti o njegovom ovogodišnjem kustosu, jednom od najznačajnijih evropskih istoričara umetnosti današnjice. Heđi je svojim radom uglavnom usmeren na modernu umetnost Centralne i Istočne Evrope, i autor je mnogih radova o savre-

menoj kritici. Trenutno je direktor Muzeja moderne umetnosti u Sent Etjenu u Francuskoj, a bio je direktor Muzeja moderne umetnosti/Fondacije Ludvig u Beču i osnivački direktor novog Centra savremene umetnosti u Napulju, kao i selektor mnogobrojnih evropskih bijenala, između ostalog i Bijenala u Veneciji 1993. god. Zajedno sa kustosom – asistentom Sašom Janjićem, Lorand Heđi osmislio je ovogodišnju koncepciju Salona pod nazivom Mikronarativi, dovodeći u Beograd veliki broj internacionalnih umetničkih zvezda.

Mikronarativi na Oktobarskom salonu pokazuju jednu novu umetničku praksu, ličnu zaokupljenost stvarnošću i senzibilitet te stvarnosti. Akcenat nije na opažanju globalnih dešavanja i konfliktosti mnogih sistema ljudskog društva, počev od religijskih, političkih i ideoloških, već na sopstvenim stvaralačkim uosećavanjima malih zajednica, mikrosvetova bivstvovanja, koji su svi podjednako važni jer su doživljeni i nošeni osećajem spremni da se podele i sa drugima, u ovom slučaju sa publikom, što čitavoj postavci daje epitet intimnog, ljudski toplog. Takvo ogoljavanje postaje interesantnije kada se na jednom mestu ukrste stvaraoci sa različitim područja, koji su neminovno njima i obeleženi koliko i svojim prirodama, što nam daje jedinstvenu sliku raznolikosti sveta.

Prvi podnaslov izložbe Iskušenja malih zajednica / Mikrozajednice odnosi se na njen najveći deo, gde su predstavljeni stvaraoci srednje i mlađe generacije, i to mahom žene. Ta činjenica nam govori o potrebi da se pronade smisao u novim antropološkim konstelacijama, blagih i prefinjenih doživljaja malih zajednica, sa ličnim, nekako ženskim senzibilitetom. U drugom delu pod naslovom Urbana raskršća – Njujork, Pariz, Seul, predstavljeni su uglavnom mlađi umetnici iz ovih metropola, poreklom sa drugih područja, ali reprezentivi ova tri grada, tri kulturna sistema. U tom svetlu na Salonu su se našla sledeća imena: Erik Binder, Kabrito Reis Pedro, Renata Poliak, Anila Rubiku, Nina Kovačeva, Barabaš Rut, Bogaš Frauke, Čust Peters Danijel, Friedl Piter, Lankaster Laura, Pala Ursula, Perez Simao Marina, Togo Bartelemi, Valentin Stefanov, Gloria Fridman, Li Suk-Kjung i drugi.

Tradicionalno su dodeljenje i nagrade Oktobarskog salona. Apsolutni proboj azijske scene, u skladu sa probojem njihove umetnosti na svetskoj sceni, ispratio je i žiri Salona dodelivši ravnopravnu prvu nagradu umetniku Čang Sang-Mjangu za rad Gutanje senke, i Kim Hjan Suu za Usnulog dečaka. Drugu ravnopravnu nagradu podelili su Jirži Černicki za rad Jastučići za igle i grupa Škart za Moje kuvarice, koja je dobila i otkupnu nagradu Muzeja primenjenih umetnosti u vidu samostalne izložbe. Grupa Škart je na najbolji mogući način ispratila

temu, otišavši i korak dalje, uključivši u rad obične ljude koji su direktno emotivno reagovali na našu–njihovu stvarnost. Sa svojim osmišljenim konceptom kao autorske izložbe selektora, odabirom zajedničke teme, nagradama, pratećim performansima i kustoskom radionicom, podelom na više interesantnih prostora koji svojim specifičnim ambijentima daju poseban naglasak radovima, čini se da je Oktobarski salon našao svoju formu koju će razvijati u budućnosti. Istovremeno on je pokrenuo mnoga pitanja o problemima domaće stvaralačke scene, ali ne samo naše umetničke svakodnevce već i dublja pitanja smisla i preseka svetskog stvaralaštva uopšte. Dolazak internacionalnih umetnika i kustosa zasigurno da je otvorio nakon duže izolacije Beograd za svet, ali postavlja se pitanje da li je moguće i obratno? Promena koncepta izložbe osmišljena je sa namerom da se naš grad upiše u kalendar međunarodnih umetničkih dešavanja, a lokalna scena oživi upoređivanjem sa svetskim tokovima. Da li nam svega nekolicina domaćih umetnika prisutnih na ovogodišnjem Salonu govori o našoj nemogućnosti uklapanja u aktuelne tokove, ili o nužnosti formiranja novih modernijih generacija umetnika? To istovremeno postavlja pitanje samostalnog a smislenog postojanja lokalne umetnosti, i mogućnosti njene komunikacije sa ostatkom sveta.

Kao potpuni refleks današnjice i sukoba na relaciji staro–novo, u naučnim i teoretičarskim krugovima provlači se još jedna misao: šta je zapravo umetnost danas? Umetnost poprima posve drugu formu, pa je tako slika u njenom klasičnom obliku danas mahom zastarela i zamenjena instalacijom, ili nekako nemarno sklepanom skulpturom, skicom, nagorelim papirom ili običnim predmetom kome je dat naziv. Sve je to osciliranje koje je već odavno poznato u tokovima umetnosti XX veka. Ali taj namerni nemar navodi na još jedno pitanje koje proizilazi iz aktuelnosti sadašnjeg trenutka: nije li to danas umetnost sama po sebi nemarna, površna, umetnost trenutka i ideje u momentu, napravljena svojim konkretnim obličjem da baš toliko i potraje?

I pored krajnjih nedoumica istinskog razumevanja ovakve umetnosti i njene sposobnosti da prodre do šire publike bez poznavanja opšteg koncepta i uklopljenosti u priču celine, Salon je na dobrom putu da zaživi svojom novom tradicijom sa vrlo jasno ukazanim ciljem. Kroz nove mogućnosti i upoznavanje aktuelnog, kroz kritičko sagledavanje i razmišljanje, u prilici smo da zahvaljujući njemu u ovim poznim jesenjim danima malo bliže upoznamo svet kako bi ga bolje odgonetnuli i razumeli, iskritikovali ili hvalili, ali svakako odreagovali kroz izraz jedinstvene provokacije koju pokreće umetnost.